

Inleiding bij de psalmen

Wat is een psalm?

In dit boekje staat Psalm 104 centraal. Maar waar komt het woord ‘psalm’ eigenlijk vandaan? En wat is de betekenis ervan?

Het woord ‘psalm’ vinden we niet terug in het Hebreeuws (de oorspronkelijke taal van het Oude of Eerste Testament), maar is later tot ons gekomen via het Latijn en Grieks. Het duidt op liederen die in het kader van een liturgie gezongen werden, onder begeleiding van een snaarinstrument. Overigens heeft het Hebreeuwse woord voor ‘psalm’ (namelijk: ‘mizmor’) min of meer dezelfde betekenis.

Met deze betekenis van het woord ‘psalm’ zijn we direkt al bij het wezenlijke kenmerk ervan: het is een lied, dat niet alleen persoonlijk bedoeld is, maar dat juist ook door mensen sámen, een geloofsgemeenschap, gezongen wordt.

Waarom psalmen in de liturgie thuishoren

Psalmen zijn liederen, die persoonlijke snaren kunnen raken. Er worden immers allerlei gevoelens in uitgedrukt, zoals bijvoorbeeld dankbaarheid, blijdschap, verdriet, vertwijfeling, boosheid, of lof aan God. Daar kun je je als mens bij tijd en wijle sterk in herkennen, afhankelijk van de eigen situatie of stemming. Dat heeft echter wel tot gevolg, dat bepaalde psalmen relatief vaak gelezen of gezongen zullen worden, en andere juist weinig of helemaal niet.

Door de psalmen in het kader van de liturgie te plaatsen, wordt deze eenzijdigheid voorkomen. Ongeacht de eigen persoonlijke gevoelens komt de gehele en zo gevarieerde inhoud van het psalmenboek naar voren. De ene dienst de ene psalm, een volgende keer weer een andere. Zo wordt de complete inhoud van het psalmenboek gezongen en gebeden. Alles wordt op zijn tijd bij God gebracht. Een kostbaar neveneffect is dat het ook de mens zelf goed kan doen. Ook al herkent iemand zich niet in bijvoorbeeld een verdrietige psalm, is het toch waardevol deze mee te zingen. Voor een ander immers, die zich op dat moment

wél verdrietig voelt, ontstaat er ruimte om zijn klacht al zingend te uiten, en wordt hij daarin door de anderen gesteund. Samen zingend wordt zo het verdriet bij God gebracht. Ook omgekeerd gesproken kan een vrolijke psalm, die door de geloofsgemeenschap gezongen wordt, toch ook iets goeds doen aan de zich verdrietig voelende enkeling, die uit zichzelf deze psalm nooit gekozen zou hebben en misschien op dat moment ook wel niet mee kan zingen. Tegelijk echter kan zo'n door anderen gezongen psalm iemand toch een stukje 'optillen' en dichter bij God brengen.

Psalmen leren: goed voor later

Kortom, samen psalmen zingen is goed en waardevol. Het heeft bovendien ook iets 'lerends' in zich. Via de psalmen leer je jezelf immers de geloofstaal van de Bijbel eigen te maken. Woorden en zaken, die je uit jezelf niet zomaar bedacht had. Soms heeft het ook iets van een 'diepte-investering'. Op sommige momenten kun je namelijk ineens gedragen worden door teksten van psalmen, die je binnenvallen. Vroeger hadden ze geen directe betekenis voor jezelf, en vroeg je je misschien af waarom je ze meezong. Maar nu je ineens in een bepaalde situatie verkeert, helpt de psalm jou om met die situatie om te gaan. Omdat je er woorden voor 'krijgt'. Je hoeft niet zelf het wiel uit te vinden. Er is allang een beproefde bedding van een psalm, waaraan je je kunt overgeven. Die je helpt om te verwoorden wat je voelt, en het bij God te brengen. Of om een bepaald licht van Godswege op je eigen situatie te ontvangen. Als geen ander leefde ook de Here Jezus op deze wijze uit de psalmen. Juist ook tijdens zijn lijden aan het kruis viel Hij terug op de woorden uit Psalm 22, die het voor Hem verwoordden en zijn klacht bij God brachten. En zijn laatste woorden vormden een citaat uit Psalm 31 (vers 6): *In uw hand beveel ik mijn geest!*

Vele tradities

In Israël en de kerk heeft men dit altijd geweten, dat je alle psalmen aan bod moet laten komen. In Israël en de synagoge werd en wordt het complete psalmboek gekoesterd. In de tijd

van Jezus' leven op aarde namen de psalmen een belangrijke plaats in. Denk aan Jezus' woorden tot de Emmaüsgangers, waarin Hij hen wijst op *de wet van Mozes, de profeten en de psalmen* (Lukas 24:44).

Ook in de kerk zijn de psalmen altijd gekoesterd. Te denken valt aan de kloosters, waar de psalmen in de getijdengebeden beurtelings en compleet gezongen en gebeden worden. Datzelfde geldt voor de evensongs (avondgebeden) in de anglicaanse traditie, en voor de getijden en diensten in de oosters-orthodoxe, rooms-katholieke en protestantse traditie. Calvijn heeft de kerk zelfs een berijmde psalmbundel geschonken, waarin alle 150 psalmen zijn opgenomen en in de gemeentezang een plek kunnen krijgen.

Kortom, er zijn altijd mogelijkheden te over geweest om in de psalmen te kunnen 'wonen'.

Gemiste kans

Ondanks alles wat hierboven is gezegd, staat in onze tijd het leren en zingen van psalmen onder druk. De nadruk op het individualisme zorgt voor een sterke neiging ertoe, dat ieder zijn eigen gevoelens op unieke wijze moet verwoorden. Putten uit wat uit de traditie wordt aangereikt, wordt al snel als onecht en onpersoonlijk gezien. Mede in dit licht worden de psalmen al snel als 'ouderwets' of 'moeilijk' afgeserveerd. In menig kerkdienst vervullen psalmen slechts een marginale rol. Ook op veel protestants-christelijke basisscholen is het aanleren ervan afgeschaft, zonder dat hiervoor een echte 'vervanger' is geboden. Hierdoor groeit momenteel een generatie op, die de kostbare bedding en klankbodem van de psalmen zich niet meer eigen heeft gemaakt, en de draagkracht ervan dus ook op latere leeftijd moet ontberen. Dit betekent een belangrijke gemiste kans, waarbij het te hopen is dat opnieuw ingezien zal worden hoe waardevol het juist is, om de psalmen in de liturgie van school, kerk en gezin in te bedden.